

УДК 33.012.8-045.45+658.114.2+005.591.452

DOI: 10.30857/2786-5398.2022.3.8

Мар'яна С. Шкода

Київський національний університет технологій та дизайну, Україна
**ОСОБЛИВОСТІ ЕКОНОМІЧНОЇ ІНТЕГРАЦІЇ В КОНТЕКСТІ РОЗВИТКУ
ПАРТНЕРСТВА МІЖ ОРГАНІЗАЦІЯМИ ЯК ГОСПОДАРСЬКИМИ СУБ'ЄКТАМИ**

Статтю присвячено дослідженню широкого кола проблем, пов'язаних зі специфікою сучасних процесів економічної інтеграції. Встановлено, що серед розвинутих країн світу спостерігається зростання партнерства між організаціями, в яких організаційні та функціональні структури не змінюються, але посилюється процес спільної взаємодії, що породжує сприятливі умови для розвитку партнерства на основі інтегрованих і квазіінтегрованих взаємозв'язків та економіки територій їх базування. Інтеграційні тенденції в умовах прискорених темпів глобалізації, зростання невизначеності, ринкової турбулентності та структурних трансформацій національної економіки зумовлюють пошук узгодження інтересів суб'єктів-партнерів, що актуалізує необхідність цього дослідження, метою якого є вивчення особливостей економічної інтеграції в контексті розвитку партнерства між організаціями як господарськими суб'єктами. Методичну основу роботи формує комплекс загальнонаукових та спеціальних методів, які було використано для вирішення поставлених завдань, зокрема: методи історичного, логічного та порівняльного аналізу – для розкриття еволюційних засад розвитку інтеграційних процесів та дослідження проблемології інтеграції через призму мети дослідження. У статті проаналізовано теоретико-методологічні засади становлення економічної інтеграції, представлені в працях вітчизняних та зарубіжних науковців. Опрацьовано проблемологію інтеграційних процесів, зокрема, з позицій кластерної теорії, теорії мережевої організації, теорії систем, теорії конкурентних переваг взаємодії та теорії організацій. Узагальнено передумови, що впливають на інтеграцію бізнес-структур під впливом зовнішніх і внутрішніх чинників. Аргументовано, що сучасні інтеграційні процеси в частині розвитку взаємовідносин між організаціями як господарськими суб'єктами цим не вичерпуються. Доведено, що економічна інтеграція проявляється як в розширенні і поглибленні виробничо-технологічних зв'язків, спільному використанні ресурсів, об'єднанні капіталів, так і в створенні один одному сприятливих умов для здійснення економічної діяльності та зняття взаємних бар'єрів, що відкриває нові перспективи для подальших досліджень.

Ключові слова: інтеграція; інтеграційні процеси; мережева економіка; бізнес-структури; інтегровані структури бізнесу.

Марьяна С. Шкода

Киевский национальный университет технологий и дизайна, Украина
**ОСОБЕННОСТИ ЭКОНОМИЧЕСКОЙ ИНТЕГРАЦИИ В КОНТЕКСТЕ
РАЗВИТИЯ ПАРТНЕРСТВА МЕЖДУ ОРГАНИЗАЦИЯМИ
КАК ХОЗЯЙСТВЕННЫМИ СУБЪЕКТАМИ**

Статья посвящена исследованию широкого круга проблем, связанных со спецификой современных процессов экономической интеграции. Установлено, что среди развитых стран мира наблюдается рост партнерства между организациями, где организационные и функциональные структуры не изменяются, но усиливается процесс совместного взаимодействия, что порождает благоприятные условия для развития партнерства на основе интегрированных и квазиинтегрированных взаимосвязей и экономики территорий их базирования. Интеграционные тенденции в условиях ускоренных темпов глобализации, роста неопределённости, рыночной турбулентности и структурных трансформаций национальной экономики обуславливают поиск согласования интересов субъектов-

партнёров, что актуализирует необходимость этого исследования, целью которого является изучение особенностей экономической интеграции в контексте развития партнерства между организациями как хозяйственными субъектами. Методическую основу работы формирует комплекс общенаучных и специальных методов, которые были использованы для решения поставленных задач, в частности: методы исторического, логического и сравнительного анализа для раскрытия эволюционных принципов развития интеграционных процессов и исследования проблемологии интеграции через призму цели исследования. В статье проанализированы теоретико-методологические основы становления экономической интеграции, представленные в трудах отечественных и зарубежных учёных. Проработана проблемология интеграционных процессов, в частности, с позиций кластерной теории, теории сетевой организации, теории систем, теории конкурентных преимуществ взаимодействия и теории организаций. Обобщены предпосылки, влияющие на интеграцию бизнес-структур под влиянием внешних и внутренних факторов. Аргументировано, что современные интеграционные процессы в части развития взаимоотношений между организациями как субъектами хозяйствования этим не исчерпываются. Доказано, что экономическая интеграция проявляется как в расширении и углублении производственно-технологических связей, совместном использовании ресурсов, объединении капиталов, так и в создании друг другу благоприятных условий для осуществления экономической деятельности и снятия взаимных барьеров, что открывает новые перспективы для дальнейших исследований.

Ключевые слова: интеграция; интеграционные процессы; сетевая экономика; бизнес-структуры; встроенные структуры бизнеса.

Mariana S. Shkoda

Kyiv National University of Technologies and Design, Ukraine

THE SPECIFICS OF ECONOMIC INTEGRATION IN THE CONTEXT OF ENHANCING PARTNERSHIPS BETWEEN ORGANIZATIONS AS BUSINESS ENTITIES

The article discusses a wide range of issues related to exploring the specifics of modern process of economic integration. In particular, across the developed countries globally, an increase in the number of partnerships between organizations has been observed. However, their organizational and functional structures do not change whereas their joint interaction is demonstrating considerable growth which contributes to building favourable environment for partnership development based on integrated and quasi-integrated relationships and the economy of host territories. Integration trends in rapidly expanding globalization settings, increasing uncertainty, market turbulence and structural transformations of the national economy challenge the need to search for coordination of the interests of partner entities, thus providing important implications for this research. A purpose of this study is to explore the specifics of economic integration in the context of enhancing partnerships between organizations as business entities. The paper seeks to provide insights into theoretical and methodological foundations of the economic integration concept in the works of domestic and foreign scholars. The methodological framework covers a set of general and special research methods that were used to address the objectives set, in particular the following methods have been employed: methods of historical, logical and comparative analysis - to reveal the evolution of integration development and to tackle the integration problemology through the prism of the research goal. The study develops a problemology of integration processes, in particular, from the position of cluster theory, network organization theory, systems theory, the theory of competitive advantages of interaction, and the organizational theory. The findings consider a set of prerequisites affecting the integration of business structures under the influence of external and internal factors. It is argued that modern

integration processes in terms of fostering relationships between organizations as business entities are not limited by the above. The research results have verified that economic integration might be characterized both by the expansion and deepening of industrial and technological ties, joint use of resources, pooling of capital. Apart from that, economic integration is viewed as an impetus in forging mutually beneficial environment to facilitate better business performance as well as assists in eliminating barriers which consequently suggests new perspectives for further research.

Keywords: *integration; integration processes; network economy; business structures; integrated business structures.*

Постановка проблеми. Новітні глобальні технологічні тренди характеризуються інтенсифікацією п'ятої промислової революції та переходом світової економіки до шостого технологічного укладу та економіки знань. Тоді як промислова економіка визначає вертикальну інтеграцію, економіка знань стимулює утворення міжорганізаційних відносин та ділові домовленості, що будуються в мережах. У цьому контексті спостерігається розвиток національних екосистем і кластерів другого рівня, а також поширення партнерської взаємодії між кластерними структурами в глобальному вимірі, що значно актуалізує необхідність дослідження особливостей економічної інтеграції в частині розвитку взаємовідносин між організаціями як господарськими суб'єктами.

Аналіз останніх публікацій по проблемі. Теоретико-методологічну основу розвитку економічної інтеграції складають результати досліджень у різних галузях науки. Так, дослідження в частині психології і соціології дають необхідні знання для розуміння специфіки структури взаємодій між суб'єктами партнерства [1], предикторів домінування в мережі, ролі справедливості і довіри, балансу інтересів суб'єктів в партнерстві [7], специфічних комплексів взаємин і можливостей їх розгляду за різними критеріями [8].

Сучасні дослідження у сфері соціальних мереж [2] і соціального капіталу [6] демонструють зростаючу роль таких чинників, як довіра, комунікативність, норми і правила поведінки, які є основою припущення, що «вигода, яка акумулюється через партнерство в групі, є підґрунтям евентуальної солідарності» [3]. Основоположник неокласичної економічної школи Альфред Маршал доводить, що стратегічна можливість об'єднання комплементарних ресурсів з метою досягнення динамічного синергетичного результату стає сильним мотиватором для інтеграції бізнес-структур [12]. Продовжуючи теорію А. Маршала, американська дослідниця-економіст Дж. Ліу розглядає в своїх дослідженнях динамічний синергетичний результат як одну з найважливіших умов успішності при мережевому партнерстві [9].

У рамках теорії стейкхолдерів стають актуальними проблеми узгодження дезидератів у мережі взаємин як предикторів утримання цілісності системи взаємин, у т.ч. з урахуванням специфіки та значущості поставлених завдань у мережі [20].

Дослідження в галузі мезоекономіки [17] і кластерних ініціатив [19] систематизували уявлення про різні погляди на конкуренцію, виділивши її особливий вид, зокрема, у сфері співробітництва між фірмами – «конкурентну співпрацю».

Значний внесок у дослідження питань формування мережевих структур, специфіки різних форм взаємодії в інтегрованих та квазіінтегрованих структурах, виокремлення і систематизацію ключових ознак мережевих організацій реалізувала М. Шерешева [24]. У своїй праці «Форми мережевих взаємодій компаній» вона зазначає, що взаємодіяльність у мережевих структурах відрізняються більшою складністю, ніж традиційні контрактні взаємодії одного учасника з іншим партнером або одного учасника з групою партнерів.

Підсилює складність управління системою взаємовідносин якісного підприємства з незалежними суб'єктами мережевої структури добровільне делегування частини своїх прав з управління створеному органу управління в мережевій структурі (координаційному центру, центру розвитку, спецорганізації і т. ін.).

Незважаючи на значну кількість досліджень, можемо констатувати, що за основу в наукових роботах як вітчизняних так і зарубіжних авторів взяті розробки в частині інтегрованих та квазіінтегрованих процесів, нами поставлено мету дослідити особливості економічної інтеграції в частині розвитку партнерства між організаціями як господарськими суб'єктами.

Виклад основних результатів та їх обґрунтування. Розглядаючи основні етапи світових процесів інтеграції, можемо відзначити, що впродовж XIX–XX століть американська економіка була фундаментом основних тенденцій інтеграційних процесів у формі злиття та поглинання.

Професор економіки і фінансів Коледжу бізнесу Університету Фарлея Дікінсона П. Гохан виділяє в історії США п'ять етапів злиття, так званих "хвиль" злиття, підкреслюючи, що ці періоди характеризуються циклічністю – сплески процесів злиття змінювалися спадами. Перші чотири "хвилі" датуються 1897–1904 рр., 1916–1929 рр., 1965–1969 рр. і 1984–1989 рр., п'ята доводиться на середину 1990-х – початок 2000-х років.

Безумовно, подібні процеси стосуються не лише американського досвіду, проте варто додати, що у форматі глобалізації вони типові для економік всіх країн світу.

У різних країнах ступінь і характер інтеграції суб'єктів бізнесу різняться – кожна країна у виборі найкращих шляхів орієнтується на національні традиції, досягнутий рівень розвитку економіки і найбільш нагальні економічні проблеми [20].

Значним доробком у вивчення теоретико-методологічних основ інтеграційних процесів є наукові праці професорки М.В. Босовської, в яких авторка в процесі гносеологічно-еволюційних структуризацій концептуальних підходів до дослідження інтеграцій виділяє 96 доктрин та концепцій, розкриває недоліки й переваги інтеграційних процесів в межах кожної теорії [21].

Спираючись на дослідження М.В. Босовської, нами опрацьовано проблемологію інтеграційних процесів, зокрема, в частині кластерної теорії, теорії мережевої організації, теорії систем, теорії конкурентних переваг взаємодії та теорії організацій (табл. 1).

Таблиця 1

Проблемологія інтеграції через призму мети дослідження

На- прям	Проблемологія (теорія)	Представники класичної школи економіки та сучасні вчені	Домінанта підходу
Загальнонауковий напрям	Інтеграція- конкурентна співпраця (<i>Теорія конкурентних переваг взаємодії</i>)	І. Ансоф, М. Войнаренко, В. Геєць, З. Герасимчук, В. Горбатов, О. Горняк, М. Портер, Н. Тарнавська, Р. Фатхутдінов, Ф. Шерер	Інтеграційну взаємодію розгля- нуто як джерело міжоргані- заційних конкурентних переваг; поєднано макроекономічний аналіз конкурентних переваг країни з дослідженням відмін- ностей розвитку фірм, що засто- совують інтеграційні стратегії.
	Інтеграційні підходи в кластерних структурах (<i>Кластерна теорія</i>)	М. Амоша, М. Афанасьєв, Е. Бергман, М. Войнаренко, Л. Ганущак-Єфіменко, В. Готра, А. Гранберг, М. Єрмошенко, Ю. Іванов, Н. Канищенко, А. Клайкнехт, Ю. Ковальова, І. Кукса, М. Кастельс, А. Маршал, В. Маргасова, В. Мітенєв, А. Пилипенко, Т. Сахно, І. Штулер	Досліджено кластери як організаційну просторово- виробничу форму консолідації зусиль зацікавлених сторін, спрямованих на досягнення конкурентних переваг.

Закінчення табл. 1

На- прям	Проблемологія (теорія)	Представники класичної школи економіки та сучасні вчені	Домінанта підходу
	Інтеграційні підходи в мережевих структурах (Теорія мережевої організації)	А. Афанасьєв, Ж. Жигалкевич, М. Кастельс, В. Куперман, М. Румянцева, Й. Рюегг-Штюрм, Р. Патюрель, А. Пилипенко, С. Полонський, О. Третьяк, Р. Уоллерс, Л. Федулова, С. Хижа, М. Шерешева	Досліджено інтеграцію на основі мережевих формувань, що характеризується структурою вільно-пов'язаної сукупності принципів рівноправних та незалежних партнерів.
	Підходи на основі інтеграційних процесів (Теорія «гордині»)	В. Амбросов, Г. Антонов, Н. Гончарова, Ю. Гончаров, Т. Ковальчук, О. Кузьмін, М. Манілич, М. Мельник, О. Ніфатова, М. Окландер, О. Третьяк, О. Уільямсон, В. Щербак	Визначено сутність синергетичного ефекту в процесах таких інтеграційних процесів як злиття і поглинання.
	Інтеграційні підходи на основі державно-приватного партнерства (Кластерна теорія)	О. Амоша, В. Варнавсякий, О. Головінов, М. Диха, А. Зельднер, В. Клименко, В. Ляшенко, Г. Пилипенко, І. Ситник, Р. Уоллес, М. Циганкова, М. Шкода	Інтеграція довгострокового характеру між державним і приватним секторами, в межах якої вони спільно розробляють та надають суспільству продукти та послуги на основі розподілу ризиків, витрат і ресурсів, пов'язаних із цими продуктами та послугами.
	Синергетичний ефект від інтеграційної взаємодії бізнес-структур (Синергетична теорія)	І. Бланк, Л. Гребиньяк, М. Долішній, Ф. Еванс, С. Єрохін, В. Кузьмінський, В. Решетило, Л. Руденко, О. Третьяк, Д. Чернавський	Досліджено інтеграцію з позиції оцінювання перспективних можливостей взаємного зближення, об'єднання економічних суб'єктів у напрямі досягнення синергії.
	Моделювання партнерства в межах інтегрованої структури (Теорія організацій)	Л. Ганущак-Єфіменко, В. Геєць, С. Єрохін, Я. Жаліло, Т. Клебанова, В. Кучеренко, Є. Мішенін, А. Пилипенко, Н. Полянська, Г. Ромашкіна, П. Сенге, В. Тарасов, А. Тонких	Запропоновано моделювання і підвищення ефективності діяльності інтеграційних структур на основі партнерства, за допомогою сучасних технологій на основі перебудови наявної технічної та управлінської підсистем.
	Управління інтеграційними структурами як відкритою системою (Теорія систем)	С. Авдашева, А. Белковський, І. Владімірова, Д. Герберт, М. Георгіаді, В. Дементьев, Д. Карапетян, М. Кизим, А. Макулов, Е. Ніколс, І. Савченко, А. Хачатуров, Р. Хенфілд	Досліджено інтеграцію як формування та розвиток відкритої складної соціотехнічної системи.

Джерело: опрацьовано та систематизовано автором на основі [2, 3, 6, 9–11, 20–22, 24].

До базових підстав проведення інтеграційного процесу значна кількість науковців [21–24] відносять: мотиви, причини, стимули та зовнішні й внутрішні чинники.

На думку зарубіжного науковця Е. Пенросе [14], доцільність інтеграції підприємств визначається можливістю знайти більш ефективні методи вирішення проблем, що виникають у процесі діяльності, зокрема, автор виділяє кілька мотивів, які спонукають до інтеграції:

1. *Фінанси:*

Залучення коштів для розширеного відтворення.

2. *Виробництво:*

- централізація функцій технічного оснащення виробництва;
- збільшення капітальних вкладень у технічне переозброєння;
- надання технічної і виробничої допомоги;
- підвищення кваліфікації працівників через систему навчання.

3. *Управління персоналом:*

- створення департаменту в об'єднанні;
- можливість підбору досвідчених фахівців;
- створення внутрішньофірмової біржі працівників.

4. *НДДКР:*

- придбання для спільного використання патентів і ліцензій;
- нові розробки для внутрішнього користування;
- надання допомоги у впровадженні розроблених технологій.

5. *Логістика:*

- зниження витрат на постачальницько-збутову діяльність;
- скорочення часу на тривалість перевезення і зберігання продукції;
- створення надійного, безперебійного руху товару.

6. *Облік і контроль* – створення системи обліку і контролю, вирішення проблеми управління бізнесом при постійному контролі.

7. *Зовнішньоекономічна діяльність:*

- об'єднання зусиль в освоєнні зарубіжного ринку.

8. *Сервісне обслуговування:*

- виробниче;
- передпродажне;
- післяпродажне.

9. *Маркетинг:*

- гнучке реагування на умови ринку.

10. *Економіка:*

- створення ефективних систем планування бізнесу;
- розроблення інвестиційних проектів та їх реалізація.

Доктор Тімоті Дж. Гальпін, головний стратегічний директор та помічник директора з програм у Лабораторії прикладної фізики Університету Джона Гопкінса (JHU/APL) та його асистент Хендон Марк у своїй роботі «Повне керівництво із злиття і поглинання компаній» виділяють такий перелік підстав інтеграції [23, с. 140]:

- необхідність відновлення зруйнованих виробничо-технологічних зв'язків і структурної перебудови виробництва, при цьому, на думку авторів, неможливо вдосконалювати бізнес без координації діяльності всіх ланок технологічного ланцюжка і залучення значних фінансових і специфічних ресурсів;

- зміни кон'юнктури ринку, що змушують компанії об'єднуватися для отримання можливості диверсифікувати ризики;

- зниження транзакційних витрат як наслідок зміни характеру взаємовідносин між підприємствами в ході економічної реформи.

Отже, на основі даних досліджень, узагальнимо передумови, що впливають на інтеграцію бізнес-структур під впливом зовнішніх і внутрішніх чинників (табл. 2).

Таблиця 2

Передумови інтеграції бізнес-структур

<i>Орієнтири</i>	<i>Зовнішні чинники</i>	<i>Внутрішні чинники</i>
<i>Організаційні</i>	1. Криза. 2. Зростання конкуренції, обумовлене: а) новими конкурентами; б) новими товарами. 3. Державне регулювання: а) законодавство, б) бюджетно-фіскальна, кредитно-грошова політика. 4. Поява нових організаційних форм у бізнесі.	1. Спільна участь у розробленні організаційних політик у бізнесі: - маркетингової; - асортиментної; - логістичної; - цінової; - інноваційної. 2. Удосконалення менеджменту.
<i>Економічні</i>	1. Інфляція. 2. Стан економіки галузі. 3. Транскордонний рух капіталу.	1. Зміна структури власності. 2. Зростання рентабельності. 3. Курс акцій.
<i>Технічні</i>	1. Поява принципово нових технологій.	1. Модернізація виробництва. 2. Удосконалення технології виробництва.
<i>Соціальні</i>	1. Зміна підприємницького клімату 2. Рівень соціальної напруженості 3. Міграція	1. Кадрова політика. 2. Зростання заробітної плати, розширення соціальних гарантій. 3. Режим роботи.
<i>Інфраструктурні</i>	1. Поява джерел інновацій. 2. Більше охоплення ринку, гнучке реагування, зручність.	1. Удосконалення інформаційного забезпечення. 2. Накопичення науково-технічних знань.

Джерело: запропоновано автором.

Наступним етапом у процесі інтеграції в частині розвитку партнерства між організаціями як господарськими суб'єктами зарубіжний науковець В. Кушлін пропонує виділяти такі форми інтегрованої взаємодії:

- явні, які засновані на жорстких корпоративних майнових зв'язках;
- явні види інтеграції м'якого типу, що не забезпечують повного контролю над менеджментом і діяльністю інтегрованого суб'єкта;
- приховані м'які форми інтегрованої взаємодії, засновані на довгострокових договірних господарських і кредитних відносинах;
- асоціативні (м'які) форми інтегрованої взаємодії підприємств малого і середнього бізнесу [22].

Проте подана класифікація, зокрема, на думку М. Шерешової [24], є неточною, оскільки не зрозуміло, куди в такій класифікації відносити участь невеликих компаній у м'яких формах інтегрованої взаємодії, заснованих на довгострокових договірних відносинах.

Скандинавський дослідник Рон Бошма запропонував класифікувати форми інтеграції господарюючих суб'єктів залежно від типу (виду) інтеграції, методу (способу) їх утворення і тривалості функціонування (табл. 3).

Таблиця 3

Форми інтегрованих структур бізнесу			
ФОРМИ НАЦІОНАЛЬНИХ ІНТЕГРОВАНИХ СТРУКТУР БІЗНЕСУ			
КОМЕРЦІЙНІ (ІНСТИТУЦІЙНІ)			
Горизонтальна інтеграція	ПУЛИ, КОНВЕНЦІ		Усні домовленості про спільну діяльність. Повна виробнича і комерційна самостійність.
	КАРТЕЛІ		Юридично оформлена спільна діяльність. Повна виробнича та комерційна самостійність.
	СИНДИКАТИ		Втрата комерційної самостійності. Збереження виробничої самостійності.
ФОРМИ МІЖНАЦІОНАЛЬНИХ ІНТЕГРОВАНИХ СТРУКТУР БІЗНЕСУ			
Вертикальна інтеграція	ХОЛДИНГИ	ТРЕСТИ	Втрата виробничої і комерційної самостійності. Право акціонера на частку прибутку.
		КОНЦЕРНИ	Втрата виробничої і комерційної самостійності. Наявність загального фінансового центру.
	Особливості холдингової структури	КОНСОРЦІУМИ	Втрати виробничої і комерційної самостійності. Наявність єдиного технологічного ланцюжка.
		КОНГЛОМЕРАТИ	Втрати виробничої і комерційної самостійності. Єдина організаційна та інвестиційна політики.
НЕКОМЕРЦІЙНІ			
	АСОЦІАЦІЇ (СПІЛКИ)		Об'єднання капіталу кількох корпорацій для управління з некомерційного центру
	ФОНДИ		Об'єднання коштів організацій і громадян у вигляді краудфандингу або фандрайзингу для досягнення цілей Фонду
	СПОЖИВЧОЇ КООПЕРАЦІЇ		Об'єднання коштів громадян для досягнення прийняттого рівня - споживання учасників зі скороченням витрат на споживчі товари
КОМЕРЦІЙНІ (ІНСТИТУЦІЙНІ)			
ФОРМИ МІЖНАЦІОНАЛЬНИХ ІНТЕГРОВАНИХ СТРУКТУР БІЗНЕСУ			
	Транснаціональні корпорації (ТНК)		Об'єднання корпорацій, зареєстрованих в одній країні, територій різних країн для формування банківських, виробничих і комерційних структур з мінімальними витратами і єдиною споживчою комерційною мережею для формування споживчого моносвіту (глобалізації)

Закінчення табл. 3

Глобальні цифрові (неінституціональні)		
	Комерційні мережеві соціальні корпорації	Об'єднання споживачів інтернет технологій по інтересам із заміною пошти, телефону, фотоальбому, кінозалу і ін.
	Мережеві організації банків, торгівлі, кафе/ресторани та послуг	Об'єднання споживачів різних товарів заміна на електронні реальних банків, магазинів, закладів громадського харчування; без офісів, без основних і оборотних засобів і без податків на майно

Джерело: [20].

Наведена в таблиці 3 класифікація є, по суті, класифікацією традиційних форм інтеграції, оскільки основна частина нових форм виявляється за її межами. Проте, варто зазначити, що погляди вчених не завжди збігаються щодо критеріїв класифікації інтеграційних форм. Так, наприклад, М. Петров [15] розглядає тільки одну з форм гібридної інтеграції – стратегічний альянс, який, на його думку, має розташовуватися в таблиці на одній позиції з консорціумом.

Висновки та перспективи подальших досліджень. Вивчаючи дослідження науковців щодо економічної інтеграції в частині розвитку взаємовідносин між організаціями як господарськими суб'єктами, можна констатувати, що інтеграційні процеси насамперед пов'язують із встановленням контролю над власністю.

Разом з тим, треба зазначити, що сучасні інтеграційні процеси цим не вичерпуються. Економічна інтеграція проявляється як в розширенні і поглибленні виробничо-технологічних зв'язків, спільному використанні ресурсів, об'єднанні капіталів, так і в створенні один одному сприятливих умов здійснення економічної діяльності, зняття взаємних бар'єрів, що стає основою подальших досліджень.

References

Література

1. Emery, S., Ellis, W. M. (2005). <i>Chlavatnatol Thailand: Compatative Innovation Strategies</i>. Bangkok. 2. Feser, E., Bergman, E. (2000). National industry cluster templates: A framework for applied regional cluster analysis. <i>Region. Stud.</i>, Vol. 34, No. 1, P. 4–6. 3. Freeman, C. (2008). <i>Systems of Innovation: Selected Essays in Evolutionary Economics</i>. SPRU, University of Sussex, UK. 288 p. 4. Ganushchak-Efimenko, L. M., Shkoda, M. S., Nifatova, O. M. (2018). Strategic approach to managing the risk of the company's business portfolio. <i>Management</i>, Vol. 27, No. 1, P. 111–118. DOI: https://doi.org/10.30857/2415-3206.2018.1.10. 5. Ganushchak-Efimenko, L., Shcherbak, V., Nifatova, O. (2018). Assessing the effects of socially responsible strategic partnerships on building brand	1. Emery S., Ellis W. M. <i>Chlavatnatol Thailand: Compatative Innovation Strategies</i>. Bangkok, 2005. 2. Feser E., Bergman E. National industry cluster templates: A framework for applied regional cluster analysis. <i>Region. Stud.</i> 2000. Vol. 34, No. 1. P. 4–6. 3. Freeman C. <i>Systems of Innovation: Selected Essays in Evolutionary Economics</i>. SPRU, University of Sussex, UK, 2008. 288 p. 4. Ganushchak-Efimenko L., Shkoda M., Nifatova O. Strategic approach to managing the risk of the company's business portfolio. <i>Management</i>. 2018. Vol. 27. No. 1. P. 111–118. DOI: https://doi.org/10.30857/2415-3206.2018.1.10. 5. Ganushchak-Efimenko L., Shcherbak V., Nifatova O. Assessing the effects of socially responsible strategic partnerships

- equity of integrated business structures in Ukraine. *Oeconomia Copernicana*, Vol. 9, Iss. 4, P. 715–730.
6. Grossman, G., Helpman, E. (1990). Capital, Technology and Economic Growth. *American Economic Review*, May, P. 86.
7. Guidelines for Successful Public – Private Partnerships. European Commission Directorate-General Regional Policy, 2003. 100 p.
8. Johnston, R. (1995). The Zone of Tolerance: Exploring the Relationship Between Service Transactions and Satisfaction with Overall Service. *International Journal of Service Industry Management*, Vol. 6, No. 2.
9. Lai, Y. L., Hsu, M. S., Lin, F. J., Chen, Y. M., Lin, Y. H. (2014). The effects of industry cluster knowledge management on innovation performance. *Journal of Business Research*.
10. Marston, M. R. Beyond words: Testing alignment among inter-organizational performance measures. URL: https://www.researchgate.net/publication/243460025_Beyond_words_Testing_alignment_among_inter-organizational_performance_measures.
11. Margasova, V. (2021). Insights into international best practices in integrated cluster management. *Visnyk Kyivskoho natsionalnoho universytetu tekhnologii ta dizainu. Seriya: Ekonomichni nauky = Bulletin of the Kyiv National University of Technologies and Design*, No. 1 (155), P. 37–44.
12. Marshall, A. (1920). Principles of Economics. 8th Edition. London: Macmillan and Co Ltd. 71 p.
13. Nifatova, O. M., Shkoda, M. S. (2017). Aktyvizatsiia polityky innovatsiinoho rozvytku cherez utvorennia innovatsiinykh klasteriv yak formy derzhavnopryvatnoho partnerstva [Enhancing the innovative development policy through building innovation clusters in the framework of public-private partnership]. *Visnyk Kyivskoho natsionalnoho universytetu tekhnologii ta dizainu. Seriya: Ekonomichni nauky = Bulletin of the Kyiv National University of Technologies and Design*, No. 6 (117),
- on building brand equity of integrated business structures in Ukraine. *Oeconomia Copernicana*. 2018. Vol. 9, Iss. 4, P. 715–730.
6. Grossman G., Helpman E. Capital, Technology and Economic Growth. *American Economic Review*. May 1990. P. 86.
7. Guidelines for Successful Public – Private Partnerships. European Commission Directorate-General Regional Policy, 2003. 100 p.
8. Johnston R. The Zone of Tolerance: Exploring the Relationship Between Service Transactions and Satisfaction with Overall Service. *International Journal of Service Industry Management*. 1995. Vol. 6, No. 2.
9. Lai Y. L., Hsu M. S., Lin F. J., Chen Y. M., Lin Y. H. The effects of industry cluster knowledge management on innovation performance. *Journal of Business Research*, 2014.
10. Marston M. R. Beyond words: Testing alignment among inter-organizational performance measures. URL: https://www.researchgate.net/publication/243460025_Beyond_words_Testing_alignment_among_inter-organizational_performance_measures.
11. Margasova V. Insights into international best practices in integrated cluster management. *Вісник Київського національного університету технологій та дизайну. Серія Економічні науки*. 2021. № 1 (155). С. 37–44.
12. Marshall A. Principles of Economics. 8th Edition. London: Macmillan and Co Ltd. 1920. 71 p.
13. Ніфатова О. М., Шкода М. С. Активізація політики інноваційного розвитку через утворення інноваційних кластерів як форми державно-приватного партнерства. *Вісник Київського національного університету технологій та дизайну. Серія: Економічні науки*. 2017. № 6 (117), С. 110–120.

P. 110–120 [in Ukrainian].

14. Penrose, E. (1959). The theory of the growth of the firm. Oxford University Press, 304 p.

15. Petrov, D. E. (2015). The relationship of integration of the structural elements of the system of Russian law and unification of legislation. *Special features of modern legal systems: cases and collisions: monograph*. Ed. by L. Shlossman. Vienna: «East West» Association for Advanced Studies and Higher Education GmbH. Vol. 6. P. 83–94.

16. Powell, W. W. (1990). Neither market nor hierarchy: Network forms of organization. *Research in Organizational Behavior*, Vol. 12, P. 295–336.

17. Prahalad, C. K., Hamel, G. (1990). The core competence of the corporation. *Harvard Business Review*, No. 68(3), P. 79–91.

18. Romer, P. M. (1990). Endogenous Technological Change. *Journal of Political Economy*, Vol. 98, № 5, P. 71.

19. Rosenfeld, S. A. (1997). Bringing Business Clusters into the Mainstream of Economic Development. *European Planning Studies*, Nr. 5, P. 3–23.

20. Science in Sweden. Ed. T. Frangsmir. USA, 1989.

21. Bosovska, M. V. (2015). Intehratsiini protsesy v turizmi: monohrafiia [Integration processes in tourism: monograph]. Kyiv National University of Trade and Economics. 832 p. [in Ukrainian].

22. Kushlyn, V. Y. (2004). Traektoryy ekonomicheskikh transformatsiy [Trajectories of economic transformations]. Moscow: Economics. 310 p. [in Russian].

23. Halpyn, T. Dzh., Khondon, M. (2005). Polnoe rukovodstvo po slyaniyam y pohloshcheniyam kompaniy [The Complete Guide to Mergers and Acquisitions]. Moscow: Williams. 240 p. [in Russian].

24. Sheresheva, M. Yu. (2010). Formy setevoho vzaymodeistviya kompaniy: monohrafiya [Forms of network interaction of the company: monograph]. Moscow: Publishing House of the Higher School of Economics. 339 p. [in Russian].

14. Penrose E. The theory of the growth of the firm. Oxford University Press, 1959. 304 p.

15. Petrov D. E. The relationship of integration of the structural elements of the system of Russian law and unification of legislation. *Special features of modern legal systems: cases and collisions: monograph*. Ed. by L. Shlossman. Vienna: «East West» Association for Advanced Studies and Higher Education GmbH, 2015. Vol. 6. P. 83–94.

16. Powell W. W. Neither market nor hierarchy: Network forms of organization. *Research in Organizational Behavior*. 1990. Vol. 12. P. 295–336.

17. Prahalad C. K., Hamel G. The core competence of the corporation. *Harvard Business Review*. 1990. No. 68 (3). P. 79–91.

18. Romer P. M. Endogenous Technological Change. *Journal of Political Economy*. 1990. Vol. 98. № 5. P. 71.

19. Rosenfeld S. A. Bringing Business Clusters into the Mainstream of Economic Development. *European Planning Studies*. 1997. Nr. 5. Pp. 3–23.

20. Science in Sweden. Ed. T. Frangsmir. USA, 1989.

21. Босовська М. В. Інтеграційні процеси в туризмі: монографія. К.: Київ. нац. торг.-екон. ун-т, 2015. 832 с.

22. Кушлин В. Ю. Траектории экономических преобразований. М.: Экономика, 2004. 310 с.

23. Галпин Т. Дж., Хэндон М. Полное руководство по слияниям и поглощениям компаний. М.: Вильямс, 2005. 240 с.

24. Шерешева М. Ю. Формы сетевого взаимодействия компании: монография. Москва: Издательский дом ГУ Высшей школы экономики, 2010. 339 с.